

Dkt. John Oswalt, Wafalme, Kipindi cha 1, Utangulizi

© 2024 John Oswalt na Ted Hildebrandt

Ni vizuri sana kuwa hapa, ni vizuri sana kuona nyuso za wengi wenu. Asante kwa urafiki wenu na nia yenu. Nilihisi wasiwasi kidogo Ron alipokuwa akiomba kwa sababu usiku wa leo sidhani kama kutakuwa na msukumo mwingi, lakini wanasema kwa mawakala wa mali isiyohamishika kuna neno moja, mahali, mahali, mahali.

Kwa Biblia, kuna neno moja: muktadha, muktadha, muktadha. Mungu ni Mungu wa mahusiano. Mambo hushikamana.

Biblia si orodha tu ya maazimio yasiyohusiana. Mawazo yanahusiana. Yako katika mazingira fulani.

Kwa hivyo, tunapozama katika kitabu cha Wafalme katika wiki zijazo, nadhani ni muhimu sana tuwe na ufahamu wa mahali ambapo kitabu hiki kinaingia katika muktadha wa kibiblia, kinachofanya kazi, na kinachoendelea. Sasa, wacha niseme nilisoma kitabu hiki katika Biblia yetu ya Kiingereza. Ni vitabu viwili, 1 na 2 Wafalme.

Sababu pekee ya hilo ni kwamba ilikuwa ndefu sana kwa kitabu cha kukunjwa. Kwa hivyo, ili kukiweka kwenye kitabu cha kukunjwa chenye urefu wa futi 30, ilibidi ukigawanye mara mbili. Vivyo hivyo na Samweli.

Kwa hivyo, ni kitabu cha Samweli na Wafalme, na hivyo ndivyo vitabu. Usiku wa leo, ninatumia mashine hii. Ningependa kutumia ubao mweupe katika siku zijazo.

Labda kanisa linaweza kuja na hilo, lakini hebu tuone. Acha nitoe waya huu hapa ili isiwe na mkazo kama ilivyokuwa. Vipi kuhusu kichwa hiki, Agano la Ardhini? Kile ambacho Wafalme wanafanya ni kuangalia jinsi agano linavyofanya kazi maishani na maana yake maishani.

Hiyo ni maana moja yake. Ni agano maishani, agano linapofanya kazi. Lakini pia, hii ni dhana mbili.

Agano katika vitabu hivi kwa ujumla huvunjwa vipande vidogo. Liko ardhini. Kitabu kinachunguza maana yake na jinsi linavyofanya kazi.

Kwa hivyo, Agano la Ardhini. Je, mpangilio wa vitabu vya Kiebrania katika Agano la Kale ni upi? Hili ni muhimu. Kuna sehemu tatu katika Agano la Kale katika Biblia ya Kiebrania.

Torati, ambayo tunajua vizuri, Mwanzo, Kutoka, Mambo ya Walawi, Hesabu, Kumbukumbu la Torati. Tunaiita Pentateuki ya Kigiriki. Unaweza kusema hujui Kigiriki chochote.

Ndiyo, unajua. Penta, tano, mwalimu, sheria. Kwa hivyo, unajua Kigiriki.

Unaweza kuwashangaza marafiki na majirani zako. Hiyo ndiyo Torati. Ninapenda neno hilo la Kiebrania kwa sababu Torati inamaanisha maagizo.

Sio sheria, mtawala wa mbinguni anayesema, utafanya ninachosema, la sivyo nitakuponda. Je, unataka mwongozo wa maagizo kuhusu mashine ya mwanadamu? Hapa ndipo. Maelekezo ya Mungu kuhusu jinsi maisha yalivyokusudiwa kufanya kazi na jinsi yatakyofanya kazi ikiwa tutayafuata.

Hiyo ndiyo Torati. Kisha inakuja manabii. Hapa ndipo inapoanza kuwa ya ajabu kwetu kwa sababu Yoshua, Waamuzi, Samweli, na Wafalme ndio manabii wa zamani.

Hapana, hapana, hapana, hapana. Ni vitabu vya kihistoria. Hapana, ni manabii.

Kisha wanakuja manabii wa mwisho, Isaya, Yeremia, Ezeieli, na wale 12. Tunaowaita manabii wadogo, baadhi yenu mko katika darasa langu la shule ya Jumapili hapa kanisani, na nimekuwa nikijaribu kurekebisha mawazo yenu hapa. Hawa si manabii wadogo.

Hawa ni manabii wafupi tofauti na manabii wafupi. Isaya, Yeremia, na Ezeieli ni manabii wafupi. Hao 12 ni manabii wafupi, lakini wote wako kwenye gombo moja.

Unaweza kuvipata kwenye kitabu cha futi 30. Kwa hivyo ni kitabu kimoja. Kwa hivyo kuna vitabu vinane katika sehemu ya manabii: Yoshua, Waamuzi, Samweli, Wafalme, Isaya, Yeremia, Ezeieli, na 12.

Sasa, tutajadili kwa nini hivyo ndivyo ilivyo baada ya dakika moja. Kisha inakuja sehemu ya tatu, ambayo kwa kweli ni kundi la aina mbalimbali.

Haziendani kabisa na Torati. Haziendani kabisa na manabii. Kwa hivyo hizi hapa katika mkusanyiko mbalimbali.

Yesu anataja hili anaposema linaonekana katika Torati, manabii, na Zaburi. Angalia ni kitabu gani cha kwanza katika Maandiko. Sehemu hiyo ya tatu mara nyingi iliitwa Zaburi, ikijumuisha zingine zote.

Zaburi, Ayubu, na Mithali, na kisha nyimbo tano za sikukuu. Vitabu hivi vifupi, kila kimoja kilihusishwa na sikukuu fulani waliyoisoma wakati huo. Ruthu, Wimbo Ulio Bora, Mhubiri, Maombolezo, na Esta.

Hatimaye, basi, tuna vitabu vitatu vya mwisho, ambavyo kwa kweli, kwa namna fulani, ni vitabu vya kihistoria vya baada ya uhamisho. Danieli, Ezra, Nehemia, na Mambo ya Nyakati. Mambo ya Nyakati yapo mwishoni kabisa mwa Biblia ya Kiebrania.

Mojawapo ya kumbukumbu ninazopenda zaidi ni nilipokuwa shule ya uzamili, na nilikuwa nikichukua kozi ya Mambo ya Nyakati. Tulikuwa tunasoma Kigiriki, Kilatini, na Kiebrania. Na mmoja wa wanafunzi alimwambia profesa wetu, Dkt. Gordon, kwa nini Waingereza wanasema hivi? Naye akasema, ee kweli? Nipe Biblia yako.

Loo, mnaweka wapi Mambo yenu ya Nyakati? Alikuwa akiangalia mwisho, akitarajia kuyapata Mambo ya Nyakati hapo. Kwa mara nyingine tena, nataka kuzungumza nanyi kidogo kuhusu hilo. Kwa nini Wafalme na Mambo ya Nyakati zimetenganishwa katika Agano la Kale? Lakini ndivyo ilivyo.

Wafalme ni sehemu ya Manabii. Sasa, kwa nini hivyo? Kwa nini vitabu hivi vinne, Yoshua, Waamuzi, Samweli, na Wafalme, vingejumuishwa katika sehemu ya Manabii? Jibu ni kwa sababu ya uelewa wa kibiblia wa Ufunuo. Mungu alinena.

Hiyo ni moja ya kweli za msingi za Biblia. Sanamu hazisemi. Haziwezi kusema.

Wana midomo, lakini hawawezi kusema. Unaposoma fasihi ya kale, hupati miungu ikizungumza. Hawazungumzi na wanadamu.

Wanaweza kuzungumza wao kwa wao katika hadithi za uongo, lakini hawazungumzi na wanadamu. Lakini Mungu huyu, Mungu huyu huzungumza. Mungu huyu huzungumza kuhusu anachofanya, anachofanya, na kile alichofanya.

Na kwa hivyo, huwezi kutenganisha matendo ya Mungu na maneno ya Mungu. Na tena na tena, Mungu alizungumza kupitia Manabii. Na aliniambia kile kitakachotokea na akanieleza kilichotokea.

Na anafanya hivyo kupitia sauti hii ya karibu ya Manabii. Kwa hivyo kile ambacho Waisraeli wanasema kwa mpangilio huu wa vitabu ni kwamba ikiwa unataka kumwelewa Yoshua, lazima uelewe Mungu alimtabiria Ibrahimu haya yote. Huu ni utimilifu wa unabii.

Ukitaka kuwaelewa waamuzi, lazima uelewe walivunja agano lao vipande vidogo. Na matokeo yalitabiriwa na Manabii, na Musa, Manabii wakuu zaidi. Samweli, Wafalme, kitu kile kile.

Hivi ni vitabu vya unabii kwa sababu Mungu yuko kazini akizungumza navyo, akielezea kinachotokea, akielezea kitakachotokea. Na hapa kuna tofauti kati ya

Manabii wa Biblia na Manabii wa kipagani. Manabii wa kipagani wanakuambia kinachopaswa kutokea.

Imepangwa mapema. Iko kwenye nyota, au iko kwenye ini la kondoo aliyetolewa kafara tu, au iko kwenye ndege hawa wanaopita. Lazima itokee.

Imepangwa tangu zamani. Huo si unabii wa kibiblia. Unabii wa kibiblia unasema una chaguo.

Unaamua wakati ujao ni upi. Nitii, fuata maagizo yangu, na wakati ujao utabarikiwa. Usinitii, kataa kufuata agano langu, na wakati ujao ni habari mbaya.

Sasa fikiria hilo, watu. Fikiria hilo. Wewe ndiye unayeamua wakati ujao.

Ninaamua wakati ujao. Loo, Mungu atashinda. Nimesoma mwisho wa kitabu.

Anashinda. Lakini alishindaje? Kwa hivyo hivi ni vitabu vya kinabii.

Watu huishi kulingana na yale ambayo Mungu amesema na yale ambayo Mungu amefunua na hupata matokeo yanayotabirika ya matendo hayo. Hii ndiyo sababu katika mpangilio huu wa vitabu, Maombolezo hayamo katika vitabu vya unabii. Kwa nini yako katika mpangilio wetu? Naam, kwa sababu inaaminika kwamba Yeria ndiye aliyekiandika.

Kwa hivyo, inamfuata Yeria, lakini si ya kinabii. Ni maombolezo kuhusu matokeo ya uchaguzi wao. Vivyo hivyo, Danieli, ukimlinganisha Danieli na, tuseme, Yeria, unaona tofauti.

Huna Mungu anasema kupitia Danieli, haya ndiyo maamuzi yako. Ukitii, hili litatokea. Ukikosa kutii, hilo litatokea.

Hapana, Danieli imeandikwa, kwanza kabisa, katika nusu ya kwanza, kueleza kitakachotokea tunapochagua kuwa waaminifu. Na nusu ya mwisho, basi, ni kitia moyo kwa watu hawa waliorudi kutoka uhamishoni ambao watapitia nyakati mbaya. Na Mungu anasema kupitia Danieli itakuwa sawa.

Kwa hivyo, inavutia. Ikiwa una maswali ninaposafiri hapa, tafadhali inua mkono wako. Ikiwa umechanganyikiwa, kila mtu mwingine anachanganyikiwa.

Kwa hivyo, tafadhali, watakushukuru. Kwa ujumla inakubaliwa leo kwamba Yoshua, kupitia Wafalme, imejengwa juu ya kitabu cha Kumbukumbu la Torati. Kitabu cha Kumbukumbu la Torati kinatoa ufunguo wa vitabu hivi.

Lakini kwa kweli, Mwanzo hadi Wafalme ni hadithi ya Mungu kushughulika na wanadamu kwa ujumla, mwanzoni, na kuifupisha hadi kwa Waebrania. Kiini cha yote hayo ni Kumbukumbu la Torati. Kumbukumbu la Torati linatufundisha, kwa kuzingatia Amri Kumi, mambo fulani.

Ukishika agano lako, utabarikiwa. Usiposhika agano lako, utalaaniwa. Sasa, tunasema, si jambo zuri kwa Mungu kuwalaani tu kwa sababu hawafanyi anachosema.

Naam, ni ngumu zaidi kidogo kuliko hiyo. Waliapa kwa damu kwamba wangeshika agano hili. Nao wakasema, vema, hakika, Musa.

Kwa nini tusifanye hivyo? Hakuna kitu cha kichaa hapa. Hakuna kitu cha kikatili hapa. Ndiyo, bila shaka, tutafanya hivi.

Kisha akaiandika na kuwasomea na akasema, mtafanya hivi? Wakasema, ndiyo, Musa, tayari tumesema hivyo. Akasema, Sawa. Akatoa dhabihu za ng'ombe 12.

Kuna damu nyingi katika mafahali 12. Nusu ya damu, nusu, aliinyunyiza madhabahuni. Kisha akasema tena, utafanya hivi? Nao wakasema, ndiyo, kwa ajili ya huruma.

Usipoharakisha, Wabaptisti watafika kwenye mkahawa kabla hatujafika. Sawa. Uko tayari?

Niapa kufanya nini? Mungu anipige viboko nikivunja mojawapo ya amri hizi. Sasa, maagizo ya Mungu yanafaa kwa kila mtu, kwa wanadamu. Lakini yanawahusu hasa watu hawa kwa sababu wamechaguliwa.

Jamaa alienda mbinguni na kusema, naweza kuzungumza na Mungu? Petro akasema, vema, wewe ni nani? Niko hapa kwa ajili ya Wayahudi. Niko hapa kuwawakilisha. Wana swali wanalotaka kumuuliza Mungu.

Je, Mungu ataniona? Naam, nitagundua. Jamaa ameketi pale akiimba Mbinguni, mbinguni. Jamaa anarudi.

Atakuona. Je, wewe ni Mungu? Ndiyo, mwanangu, mimi ni Mungu. Nikufanyie nini? Je, ni kweli kwamba sisi Wayahudi ndio watu waliochaguliwa? Ndiyo, mwanangu, ni kweli.

Mungu, je, ungependa kumchagua mtu mwingine? Kuwa mteule wa Mungu si lazima iwe furaha tu. Kwa anayepewa mengi, mengi yanahitajika. Kwa hivyo, theolojia ya historia ya Kumbukumbu la Torati imejengwa juu ya Amri Kumi.

Ukitaka kushika agano, utajua kuna kiumbe mmoja tu katika ulimwengu anayestahili kuabudiwa, naye ni Yahweh. Ukitaka kushika agano, utajua Yahweh si sehemu ya ulimwengu huu. Kila uelewa wa mwanadamu kuhusu ulimwengu una roho kama sehemu ya ulimwengu.

Huenda wakawa hivyo, lakini Yahweh sivyo. Ndiyo maana huwezi kutengeneza sanamu. Huwezi kumfunga Yahweh na ulimwengu huu kwa namna fulani yetu.

Yeye ni tofauti kabisa, na heshima ya jina Lake, si jina Lake, jina Lake, tabia Yake, asili Yake, itakuwa kitu cha thamani zaidi kwako. Na wakati wako wote ni Wake, na unauonyesha kwa kile unachofanya na moja ya saba yake. Na, moja zaidi, unaonyesha unamjua Mungu kwa jinsi unavyowatendea watu wengine, hasa wale ambao hawawezi kukulipa.

Hilo hapo. Hivyo ndivyo Kumbukumbu la Torati linavyosema. Fanya mambo hayo matano, nawe utabarikiwa.

Kataa kufanya mambo hayo matano, na itauma. Hivyo ndivyo baba alivyomuuliza mvulana mdogo ambaye alikuwa ameruka kutoka kwenye paa la gereji na alikuwa hospitalini akiwa amevunjika mguu na mkono uliovunjika. Akasema, ulikuwa unafikiria nini? Naam, nilipokuwa juu ya paa nikiwa nimefungwa taulo langu la Superman shingoni mwangu, nilifikiri, hii itakuwa ya kufurahisha.

Kisha, baada ya kuruka, nilifikiri, hili litaumiza. Ndiyo, lakini hiyo ni theolojia ya historia ya Kumbukumbu la Torati, na imefanyiwa kazi katika Yoshua, Waamuzi, Samweli, na Wafalme. Tutaona jinsi mambo yanavyoenda pamoja.

Sasa, kwa nini Wafalme na Mambo ya Nyakati zimetenganishwa kwa mpangilio wa Kiebrania? Kwa mpangilio wetu wa Kiingereza, sijui kukuhusu, lakini mara nyingi huwa nafikiri ninapoanza Wafalme, nitapata dozi maradufu hapa. Lakini zimetenganishwa kwa mpangilio wa Kiebrania. Kwa nini? Sababu ya kwanza ni suala la historia tu.

Wafalme walikamilika, oops, hakuna ubao mweupe. Wafalme walikamilika yapata mwaka 550 KK katikati ya uhamisho. Mambo ya Nyakati yaliandikwa muda fulani baada ya pengine mwaka 450 KK, kwa hivyo kuna miaka 100 kati yao wawili.

Lakini zaidi ya hayo, tofauti kubwa iko katika mtazamo. Wafalme wanauliza swali, kwa nini ahadi zilishindwa? Namaanisha, Mungu aliahidi tutakuwa watawala wa ulimwengu. Mataifa yote yatatusujudia.

Tulikuwa tunataka kuwa matajiri. Yerusalemu ilikuwa kitovu cha dunia. Na nini kilitokea? Tulipoteza kila kitu.

Kuna nini na hilo? Hilo ndilo Kings anauliza. Nitasema tena baada ya dakika chache, lakini kama wengi wenu mlivyonisikia nikisema, kurudiarudia ni roho ya elimu. Ikiwa hukuelewa hilo, kurudiarudia ni roho ya elimu.

Je, nilikuambia marudio ndiyo roho ya elimu? Sasa, ningesema nini? Hebu tuone hapa. Wafalme wanaangalia swali hilo. Kwa nini ahadi zimeshindwa? Mambo ya Nyakati yanauliza swali lingine.

Wako upande wa pili wa uhamisho sasa. Wamerudi katika nchi. Na swali lao ni, tutaendeleaje kutoka hapa? Tulidhani sisi ndio ufalme wa Mungu.

Na hilo lilikuwa rahisi kwa sababu tulikuwa na mfalme wa ukoo wa Daudi. Tulidhani tulikuwa ufalme wa Mungu kwa sababu tulikuwa na taifa huru na jeshi la kuihakikisha. Sasa, hatuna lolote kati ya hayo.

Hatuna mfalme yeyote, sembuse mfalme wa ukoo wa Daudi. Sisi si taifa huru. Tuko hapa nje ukingoni mwa himaya hii ya Waajemi duniani kote.

Na kile ambacho Chronicles hufanya si kubadilisha historia. Mara nyingi, utasikia ikisemwa, Wafalme ndio historia sahihi, na kisha Chronicles iliipotosha. Hapana, ni mitazamo miwili ya matukio yaleyale.

Na ingawa Wafalme wanaweza kusema, vema, tukio hilo si muhimu, kwa kile tunachojaribu kufanya hapa. Mambo ya Nyakati yanasema, loo, tukio hilo ni muhimu sana kwa swali letu. Na kile ambacho Mambo ya Nyakati yanasema ni kwamba haikuwa ufalme uliotufanya tuwe na imani.

Imani yetu ndiyo iliyounda ufalme. Kwa hivyo labda hatutakuwa na ufalme kwa maana ya mfalme na taifa-serikali na jeshi, lakini tunaweza kuwa na ufalme, imani. Sisi ni nani? Sisi ni wahudumu wa Mungu Mwenyezi.

Kwa hivyo, Wafalme na Mambo ya Nyakati zimetenganishwa katika Biblia ya Kiebrania. Mambo ya Nyakati, kitabu cha mwisho, inamaanisha nini kuwa ukuhani mtakatifu, taifa la kifalme, samahani, taifa takatifu, ukuhani wa kifalme? Hiyo ina maana gani? Na Mambo ya Nyakati inatupa jibu. Kwa hivyo ndiyo maana vitabu hivyo viwili vinauliza maswali mawili tofauti sana.

Kwa hivyo, kusudi la Wafalme ni nini? Kitabu hiki ambacho tutatumia wiki nyingi kukizungumzia, kusudi ni nini? Kusudi la mwisho, kama nilivyokwisha sema, ni kuelezea kwa nini uhamisho ulitokea. Ni nini kilienda vibaya? Lakini ni wazi kwangu, sema zaidi kuhusu hilo baada ya muda mfupi, ni wazi kwangu, hii ilikuwa kazi inayoendelea kwa takriban miaka 300, kuanzia na Sulemani. Kwa hivyo, kusudi lilikuwa nini kabla ya uhamisho kutokea? Kusudi lilikuwa nini katika sehemu hizo za mwanzo za kitabu? Na kusudi ni kuonyesha athari za muda mfupi na mrefu za kutotii

au kutii agano. Na unaanza kuona kusanyiko, ni bora niwe mwangalifu hapa, nimechanganyikiwa sana, kusanyiko, oh jamani, hawakutii, hawakutii, hawakutii, mtu alitii kwa muda, hawakutii.

Ah, ah, hatimaye, hatimaye kile Musa alichotabiri, unaendelea na hili kwa muda wa kutosha, na nchi hii nzuri itakutapika. Mara nyingi, tunaposoma Agano la Kale, tunapata picha hii ya Mungu huyu mwenye ghadhabu sana, usiniangalie kwa macho yaliyopinda, nitakupata, nitakurekebisha. Kutoka kwa ndama wa dhahabu, agano limevunjwa.

Mungu ana jukumu moja tu la kisheria lililobaki baada ya hapo, nalo ni kuwaangamiza watu hawa. Lakini kwa miaka elfu moja, Mungu alisema nitawapa nafasi nyingine, nitawapa nafasi nyingine. Na hatimaye, mwisho utakapowafikia, tunamsikia Mungu akilia katika Hosea, ee Israeli, Israeli, ninawezaje kuwaacha mwende? Hapana, Yahweh si mwepesi wa hasira, Yahweh ni mvumilivu sana.

Na kile Kings anachofanya ni kuangalia uvumilivu huo ukiongezwa na kupanuliwa na kupanuliwa hadi, hatimaye, hakuna kilichobaki. Nadhani hii ndiyo hali hasa baada ya Sulemani. Kama tutakavyoona baada ya muda mfupi, sehemu kuhusu Sulemani haina uwiano wowote na mtu mwingine yeyote.

Yote ni kuhusu Sulemani, sura 11. Kwa nini? Nadhani ni wazi kabisa kwamba anaweka mpangilio. Tazama baraka za ajabu zilizomjia mtu huyu.

Mwishowe, ninachoamini ni mstari wa kusikitisha zaidi katika Biblia, Sulemani aliwapenda wanawake wengi, na wake zake waligeuza moyo wake kutoka kwa Bwana, na moyo wake haukuwa mkamilifu tena kwa Bwana. Ungependaje hilo kwa ajili ya kumbukumbu yako? Nina hisia kwamba mara tu picha hiyo ilipowekwa, basi kuna watu wanasema, hei, tunahitaji kuona jinsi jambo hili linavyofanya kazi. Kwa hivyo, nasema tena, kusudi la mwisho lilikuwa, kwa nini uhamisho ulitokea? Lakini kusudi la kati njiani ni, nini kitatokea ukiitii agano? Nini kitatokea ukiitii? Ah, ukiitii kwa muda wa kutosha, na utapoteza mpira mzima wa nta.

Sasa, haikusudiwi kuwa historia kwa maana yetu. Ni ya kuchagua sana. Kwa mfano, kuna Yeroboamu wa pili, aliyetawala kuanzia mwaka 796 hadi 742, miaka 54, na alikuwa mfalme mwenye ufanisi mkubwa kutokana na kile tunachoweza kukiunganisha kutoka kwa mambo yasiyo ya kibiblia.

Kama ninavyokumbuka, Kings anampa mistari 10, miaka 54, na mistari 10, kwa sababu katika suala la agano, ufalme wake ulishindwa. Kwa hivyo, hatuna historia ya Yeroboamu. Lakini hiyo haimaanishi kwamba maelezo ya kihistoria katika kitabu hicho si sahihi.

Na hivyo ndivyo utakavyosikia mara nyingi. Naam, si historia. Ni hadithi ya kubuni tu inayoelezea hoja hii ya kitheolojia.

Hapana, hapana, si historia. Hilo si kusudi lake. Kusudi lake si kutuelezea kila kitu kilichotokea katika kipindi hiki cha miaka 300.

Hapana, lakini kile inachoripoti historia kutoka kwa kila kitu tulichonacho ni sahihi sana. Mojawapo ya ushahidi wa hilo ilikuwa ikionekana kama ushahidi kwamba ilikuwa na upendeleo usio na matumaini, kama ilivyopangwa tu wakati wa kukimbia. Na hiyo ndiyo miaka.

Kila mfalme, mfalme fulani, alianza kutawala katika mwaka fulani wa mfalme katika nchi nyingine. Naye akatawala kwa idadi ya miaka X. Na alifanya maovu machoni pa Bwana, mara nyingi, au alifanya mema machoni pa Bwana.

Kisha majadiliano marefu au mafupi kuhusu kile alichofanya kwa kutenda mema au mabaya. Na kisha mwisho. Alikufa katika mwaka wa mfalme katika nchi nyingine, na akatawala idadi ya miaka X.

Unapongeza tu takwimu hizo, ni fujo. Hazilingani. Haifanyi kazi.

Lakini jamaa mmoja mnamo 1958 au 59 aliandika tasnifu katika Chuo Kikuu cha Chicago. Na watu wamekuwa wakibishana kuhusu matokeo yake tangu wakati huo. Wanapenda kubishana naye.

Lakini kwa kweli, anaelezea vizuri sana. Na unapochukua maelezo yake, miaka huisha karibu kikamilifu. Ni wazi kwamba watu hawa waliweza kupata kumbukumbu za kifalme.

Sasa, hutahitaji kujibu hili kwenye mtihani. Kama ungekuwa seminari, ungefanya hivyo. Lakini huko Yuda, kama ungeanza kutawala mwezi Juni, hawakuhesabu mwaka huo katika jumla ya idadi yako.

Nao walihesabu mwaka mpya kuanzia Oktoba. Katika Israeli, kama ungeanza kutawala Desemba, walihesabu mwaka mzima kama mwaka wa kwanza wa utawala wako. Nao walihesabu mwaka mpya unaoanza Aprili.

Unapowaunganisha hao wawili, inawezekana kwa wanaume wawili walioapishwa siku hiyo hiyo kuwa na tofauti ya miaka minne katika miaka yao. Unapoelewa yote hayo, inafanya kazi vizuri sana. Jambo lingine ni kwamba, ni dhahiri kwamba kulikuwa na ushirikiano mwingi.

Wakati, kwa sababu moja au nyingine, mwana analazimishwa kumlaumu baba. Tuna mfano mmoja wazi wa hilo. Je, kuna yeyote anayemkumbuka Uzia? Uzia alikuwa

mfalme mzuri ambaye aliamua kwamba angecheza kama kuhani mkuu na akapata ukoma kutokana na hilo.

Na tunaambiwa kwamba alitumia muda uliobaki wa utawala wake katika jumba la kifalme huku mwanawe Yothamu akiwa msimamizi wa nyumba. Ni wazi kwamba Yothamu na Uzia ni watawala wenza. Lakini Biblia itahesabu kipindi chote cha wakati.

Kwa hivyo, inaonekana kama Jothamu hakuwa tu mtawala mwenza na baba yake, bali pia alikuwa mtawala mwenza na mwanawe. Inaonekana kama Yothamu alitawala peke yake kwa takriban miaka mitano. Lakini utawala wake wote ni kama miaka 19 au 20.

Tena, huna haja ya kukumbuka hili, lakini jua tu kwamba, kwa kweli, tarehe hizi ni sahihi sana. Na kama ninavyosema, zinaonyesha kwamba yeyote aliyehusika katika kuandika mambo haya alikuwa na ufikiaji wa moja kwa moja wa kumbukumbu za kifalme. Kwa hivyo, je, Kitabu cha Wafalme ni historia? Hapana.

Je, ni sahihi kihistoria? Ndiyo. Na kuna tofauti kati ya hizo mbili. Sasa, nadharia iliyopo leo, miongoni mwa wasomi wa Agano la Kale ni kwamba ni bora niwe mwangalifu kutumia iliyopo.

Kwa vyovyote vile, nadharia kuu, nadhani, ni njia bora ya kuisema, ambayo ni kwamba mtu mmoja aliandika jambo zima wakati wa uhamisho. Yoshua, Waamuzi, Samweli, Wafalme, na Kumbukumbu la Torati wakati wa uhamisho. Ndiyo maana yote yana theolojia moja ya historia.

Na kwa kuwa tunajua Kumbukumbu la Torati halikuandikwa hadi kabla tu ya uhamisho, sivyo? Kitabu hiki kipya cha Kumbukumbu la Torati kiliunda mawazo ya mtu huyu, nao wakasema, hei, ninahitaji kuandika upya historia yote ya Israeli kwa kuzingatia Kitabu hiki cha Kumbukumbu la Torati. Sidhani hivyo. Nambari ya kwanza, kwa sababu Kumbukumbu la Torati halikuandikwa mwaka 621.

Sasa, tena, sina uhakika kama umeamka tarehe zako au la, lakini Yerusalemu ilipelekwa uhamishoni, uhamisho wa mwisho mwaka wa 586 KK. Kabla tu ya hapo, Yosia, mtu mwema, alikuwa akisafisha hekalu. Kulingana na nadharia hii, nabii ambaye hakupendezwa sana na kile kilichokuwa kikiendelea katika taifa aliandika Kumbukumbu la Torati kwa jina la Musa na kukificha hekaluni ili kiweze kupatikana.

Je, hivyo ndivyo kitabu kinavyosema? Hapana. Kitabu kinasema Musa aliandika hivi yapata mwaka 1400 KK. Hivyo ndivyo kitabu kinavyosema.

Kwa hivyo, hapana, siamini kwamba mtu mmoja aliandika Kitabu cha Wafalme na Samweli na Waamuzi na Yoshua na kurekebisha Kumbukumbu la Torati wakati wa

uhamisho karibu 550 KK. Hapana. Lakini pia, zaidi ya ukweli kwamba Kumbukumbu la Torati lilitangulia hili kwa kiasi kikubwa, vitabu hivyo vinne ni tofauti sana.

Namaanisha, sidhani kama kuna mtu yeyote anayeweza kusoma Joshua na Judges na kusema jamaa huyo huyo ndiye aliyeandika zote mbili. Judges ni rasmi sana. Samahani, Joshua ni rasmi sana, karibu ana majivuno sana.

Majaji wangeonekana vizuri kama kipindi cha televisheni. Labda wangelazimika kuweka vurugu zaidi, ngono zaidi, lakini hata hivyo. Na Samuel ni simulizi la kuvutia zaidi kuliko Kings.

Jamaa yuleyule ndiye aliyeviandika vyote vinne? Sidhani kama hivyo. Ni jambo la busara zaidi, naamini, kusema vitabu hivi viliandikwa au kukusanywa, vikawekwa pamoja na watu tofauti, ambao wote walikuwa wamesoma Kumbukumbu la Torati na walijua kwamba asili na tabia ya Israeli vingeamuliwa na agano hilo. Nadhani hiyo ni maelezo bora kwa nini vitabu hivi vyote vinashiriki falsafa moja kuliko kwamba mtu mmoja aliviandika vyote pamoja.

Kwa hivyo, ni nani aliyeandika? Mambo ya Nyakati yanaeleza waziwazi kwamba kumbukumbu hizi zilihifadhiwa na manabii wa mahakama. Mmoja wao ni mtu anayeitwa Iddo, na hilo linaeleweka sana. Sasa, manabii wa mahakama ya Israeli ni tofauti na manabii wa mahakama kwingineko katika ulimwengu wa kale.

Kwingineko katika ulimwengu wa kale, manabii wa mahakama hulipwa na mfalme, na kazi yao ni kuhakikisha mfalme anaonekana mzuri. Katika Israeli, manabii wa mahakama hawakuwa wakifanya kazi kwa ajili ya mfalme. Miaka na miaka iliyopita, niliona katuni katika Christianity Today ambayo sijawahi kuisahau.

Mfalme ameketi kwenye kiti cha enzi akionekana kuwa na hasira sana, na mbele yake kuna mtu ambaye ni wazi ni kuhani. Ni mtu wa ajabu na amevaa joho jeusi, na nyuma yake kuna mtu aliyevaa nguo ngumu sana, na kuhani anamwambia mfalme, samahani, bwana. Huwezi kumfukuza Nathan.

Hatufanyi kazi. Unamkumbuka Nathan? Wewe ndiye mtu huyo. Lo!

Utapata wakati mgumu wa kupata pesa taslimu ya mshahara wako ukifanya kazi kwa mtu huyo, lakini hapana. Kwa hivyo, itakuwa na maana kwangu kwamba manabii hawa wa mahakama, ambao wanajua historia hii kadri Mungu anavyozungumza na kutenda, pia wana ufikiaji wa rekodi za mahakama. Kwa hivyo, inaeleweka kwangu kwamba hawa ndio watu waliokuwa wakifanya hivi kwa miaka mingi, mkubwa akimpa mdogo, na hivyo jambo hilo linazidi kuwa kubwa na kubwa.

Kadri muda unavyopita, kama ninavyosema, nadhani ilianza na Sulemani. Tena, Nathan yuko katikati ya jambo hilo, na nadhani Sulemani na uzoefu wake walitoa

kichocheo cha kusema, wow, tunahitaji kuangalia jinsi jambo hili linavyoendelea. Sawa, acha nirudie hilo.

Maswali au maoni? Nimekuletea mambo mengi hapa. Natumai sijakuzika. Dkt. Kinlaw aliniambia mara moja kwamba ikiwa hawana maswali yoyote, ama ulikuwa wazi sana kwamba hakuna maswali yanayowezekana, au wamechanganyikiwa sana hakuna anayejua la kuuliza, na labda itakuwa la mwisho.

Sawa, muhtasari. Sulemani, sehemu ya kwanza. Kitabu cha kwanza, sura ya 1 hadi 11.

Alitawala kwa miaka 40, na alipata kurasa 17 katika Biblia yangu ya Kiingereza. Hakuna mfalme mwingine katika kitabu anayekaribia umakini huo. Sehemu ya pili, na kwa kweli kuna sehemu mbili tu katika kitabu hicho kwa kadiri ninavyojua, ni Sulemani na kisha ufalme uliogawanyika.

Kitabu cha 1, sura ya 12, hadi kitabu cha 2, sura ya 25. Miaka 350. Miaka 350 katika kurasa kama 60.

Sehemu ya kwanza ni Israeli na Yuda pamoja. Sasa tena, huenda usijue historia yako ya Agano la Kale vizuri, lakini kumbuka Sulemani na Daudi walitawala ufalme mmoja ulioenea kutoka Beersheba kusini hadi Dani kaskazini chini ya Mlima Hermoni. Ufalme mmoja.

Sulemani alipokufa, ufalme uligawanyika na kuwa Yuda upande wa kusini. Kufikia wakati huu, Simeoni alikuwa sehemu ya Yuda, akijihusisha na Yuda. Yuda upande wa kusini, na makabila mengine, Israeli.

Makabila mengine yalibaki na jina Israeli, na kabila moja upande wa kusini liliitwa kwa jina lake Yuda. Kwa hivyo huo ndio ufalme uliogawanyika. Hilo liliendelea kwa miaka 200, na tunapata kurasa 36 hivi.

Kwa hivyo, miaka 200 hupata karibu mara mbili ya miaka 40. Sehemu ya kwanza ni kutoka mgawanyiko hadi Ahabu, miaka 55, na hiyo ni 112 hadi 16, kitabu cha 1, sura ya 12 hadi 16—kurasa saba kwa miaka 55.

Sulemani alipata 17 kwa miaka 40. Kisha anafuata Eliya na Elisha. Hawa ni manabii wawili, lakini kwa kweli ni huduma moja.

Zaidi ya miaka 90 kuanzia 1, sura ya 17, hadi 2, sura ya 13. Kurasa 25 kwa miaka 90. Lo, nini kinaendelea hapa? Kisha, miaka ya mwisho ya Israeli, kitabu cha 2, sura ya 14 hadi sura ya 17, miaka 70, kurasa nne.

Kisha Yuda peke yake, 2, 18 hadi 25. Nilifanya kosa hapo. Hiyo inapaswa kuwa 25.

Miaka 150, kurasa 10. Wow. Kwa hivyo huo ndio muhtasari.

Sulemani na ufalme uliogawanyika. Miaka 40 na miaka 350. Tena, samahani, sina ubao mweusi.

Ufalme wa kaskazini uliharibiwa na Waashuri mwaka wa 722. Hilo ndilo linalotokea katika kitabu cha 2, sura ya 17, 722. Yuda inaendelea peke yake na mpaka wa Ashuru, maili sita kaskazini mwa Yerusalemu, kwa miaka mingine 150 hadi hatimaye walipoanguka Babeli.

Inachukua miaka 150 kwao kufikia hatua ambapo wanafanya kitu kile kile ambacho dada yao wa kaskazini alikuwa akifanya. Sawa, sasa wacha niseme jambo moja la mwisho, nami nitakuacha uende. Je, kuna wafalme wazuri? Naam, jibu ni ndiyo.

Wote ni Wayahudi. Hakuna mfalme mmoja mzuri kaskazini, Israeli. Wow.

Sasa, hii imesababisha baadhi ya wasomi kusema, vema, ni wazi, jambo hili liliundwa na Wayahudi. Unajua, historia imeandikwa na washindi. Lakini kwa kweli, sivyo ilivyo.

Uangalifu mwingi hupewa kaskazini. Na cha kufurahisha, na nadhani umesikia haya kutoka kwa Stan, kila mmoja wa wafalme hawa wazuri ana kasoro. Kila mmoja wao.

Wafalme wanasema waziwazi kwamba hatutaokolewa na mwanadamu yeyote. Lakini watu hawa, kwa sababu yao, Yuda walipewa muda zaidi. Asa na Yehoshafati, kati yao, walitawala kwa... Yehoshafati ni mwana wa Asa.

Walitawala kwa takriban miaka 65 huku kaskazini ikipitia umwagaji wa damu wa mapinduzi moja baada ya jingine. Hawa watu wawili waliipa Yuda msingi ambao ungekuwa muhimu sana kwao katika siku zijazo. Kisha Yehoshafati, mvulana mdogo, aliokolewa na mke wa kuhani mkuu kutokana na ghadhabu ya mauaji ya bibi yake.

Nitakuwa malkia. Na ikiwa hiyo inamaanisha ni lazima niwaue wajukuu zangu wote, hiyo ni sawa. Lakini mke wa kuhani mkuu, ambaye alikuwa mlezi wa Yehoshafati, alimwoko.

Na tangu alipokuwa na umri wa miaka saba hadi alipokuwa na umri wa miaka 16, alifundishwa na kuhani mkuu. Lakini kuhani mkuu alipokufa, alipoteza. Hata hivyo, wakati Kaskazini inapitia umwagaji damu pamoja na Yezebeli na Yehu, Yoashi anaendelea kushikilia Kusini.

Na kisha, bila shaka, Hezekia na Yosia. Hezekia, kaskazini, anatekwa na Waashuri. Mwisho umefika.

Robo tatu ya watu wa Mungu walichukuliwa mateka. Je, jambo hilo hilo litatokea kwa Yuda? Linapaswa kutokea. Hili ndilo jeshi lenye nguvu zaidi duniani, maili sita kutoka kaskazini.

Lakini haikutokea. Na haikutokea kwa sababu ya uaminifu wa Hezekia. Na kisha Yosia.

Babeli iko kwenye malango. Yuda imeacha neema yao. Ni suala la muda tu.

Nina uhakika kwamba Yosia aliwezesha kundi la watu waaminifu ambao wangeteseka na kufa, ambao wangeburutwa utumwani, wasipoteze imani yao gizani. Kwa hivyo, wafalme hawa wema, katika mambo muhimu, ni muhimu kwa uvumilivu wa imani. Na licha ya dosari zao, licha ya kushindwa kwao, Mungu aliweza kuwatumia kwa madhumuni mema.

Sawa, hii ndiyo aya ya mwisho kabisa ya kitabu. Ninahitaji kupata Biblia kidogo kabla sijakuruhusu uende.

Kifungu cha mwisho kabisa cha kitabu. Sura ya 25, 2 Wafalme 2. Yehoyakimu, mfalme wa mwisho halali wa Yuda, ametekwa. Familia ya kifalme imechukuliwa.

Hekalu limechomwa moto. Yerusalemu imeharibiwa. Imekwisha.

Imekwisha — mstari wa 27. Katika mwaka wa 37 wa uhamisho wa Yehoyakimu, alikuwa na umri wa miaka 18 alipoenda utumwani.

Amekuwa kifungoni kwa miaka 37. Sasa ana miaka 55. Katika mwaka wa 37 wa uhamisho wa Yehoyakimu, mfalme wa Yuda, katika mwaka ambao Aweli Marduk alianza kuwa mfalme wa Babeli, alimtoa Yehoyakimu, mfalme wa Yuda, kutoka gerezani.

Alifanya hivi siku ya 27 ya mwezi wa 12. Kama una maswali yoyote kuhusu kama hili lilitokea kweli au la, alizungumza naye kwa upole na kumpa kiti cha heshima juu kuliko cha wafalme wengine waliokuwa naye huko Babeli.

Kwa hiyo Yehoyakimu aliweka kando mavazi yake ya gerezani na, kwa maisha yake yote, alikula mezani pa mfalme mara kwa mara. Siku baada ya siku, mfalme alimpa Yehoyakimu posho ya kawaida kwa maisha yake yote. Sasa wasomi wanajadiliana kuhusu hili linalofanyika hapa.

Lakini mimi niko pamoja na wale wanaosema hii ndiyo njia ya mwisho ya mwandishi ya kusema haijaisha . Ndiyo, Yehoyakimu bado yuko gerezani. Lakini ametolewa gerezani.

Mwana huyu wa Daudi anapewa nafasi ya heshima. Hmm. Hiyo ina maana gani kwa mustakabali wetu? Kama Daudi hajasahaulika, labda sisi hatujasahaulika.

Wakati ujao utakuwaje? Hatujui. Lakini tunathubutu kuamini kwamba tuna wakati ujao. Kwa hivyo, katika kitabu kinachozidi kuwa giza zaidi na zaidi kinapokaribia mwisho, hapa kuna wakati huu, mwanga huu wa mwisho.

Mungu hajamaliza nasi. Mungu hajamaliza. Bado ana mipango.

Wiki ijayo, tutaanza na Sulemani. Nadhani zawadi, sivyo? Kwa wiki ijayo? Ndiyo. Ndiyo.

Sawa. Sasa sikutarajia ujue majibu ya maswali haya usiku wa leo. Lakini ninatarajia ujue majibu ya maswali ya wiki ijayo. Kwa hivyo jipe changamoto.

Acha niombe. Baba, asante.

Asante kwa kuwa Mungu anayesema. Ulinena ulimwengu ukawapo. Ulikuwa kama neno kwetu katika Yesu Kristo.

Asante. Asante kwa kutumia wakati wetu na nafasi yetu, katika maisha yetu, na kutupa mustakabali. Asante.

Tusaidie, Bwana, tunapopambana na neno lako na kujaribu kuelewa unachosema kwa kila mmoja wetu. Tusaidie, Ee Bwana, kuwa watunza maagano. Asante kwa agano jipya, agano lililoandikwa mioyoni mwetu.

Lakini tunatambua kwamba hilo linatupa jukumu la ajabu. Uturehemu, Ee Bwana, na utusaidie kuishi maisha yako katika ulimwengu ulioanguka na uliovunjika, si kama watumwa wanyonge wanaolazimika kufanya jambo fulani kwa sababu mtawala wa mabavu anadai, bali kama marafiki wa Mungu wanaotaka zaidi ya kitu kingine chochote duniani kumpendeza Baba na kuheshimu jina lake. Katika jina hilo, tunaomba. Amina.